

În legătură cu soluționarea istorică a acestui proces, s-a pus deseori și problema dacă primele triburi (neamuri) au lăsat sau nu particularități în denumirile toponimice. Pe baza unei analize sumare, autorul constată că încercările de până acum n-au fost încununate de succes și deci problema rămâne încă deschisă. Cu toate acestea, există destule elemente care îndreptățesc pe autor să încerce a smulge toponimiei câteva mărturii în legătură cu vechiul proces de populare a țării și cu delimitarea primitivă a triburilor. Pentru aceasta, el pornește de la analiza sistematică a toponimicelor în ansamblul lor, fără a se lăsa atras de exemplele izolate, oricât ar fi ele de interesante.

De pildă, Șmilauer stabilește că procesul populării Cehiei apare în lumina toponimiei ca un fenomen de lungă durată, care poate fi urmărit neîntrerupt din sec. al X-lea până la 1848. Acțiunea de desfășurare nu se produce paralel, ci în cinci faze până la jumătatea sec. al XII-lea. După această dată, procesul de populare capătă o neobișnuită intensitate, ocupând zone defrișate și ținuturi noi, nelocuite. Ritmul sporit al populării din a doua jumătate a sec. al XII-lea stă în strinsă legătură cu domnia lui Vladislav II (1140—1173), fondator a mai multe mănăstiri, dar și cu proeminenta personalitate a episcopului Daniel I (1148—1167). În general, se poate spune că biserica a jucat un mare rol în acțiunea de populare din acel timp.

O altă constatare instructivă a autorului privește direcția și căile urmate de procesul populării. Astfel, Șmilauer stabilește că: a) în general, așezările se desfășoară pe cursurile apelor; b) ele se concentrează de-a lungul căilor de comunicație; c) de obicei, locurile cele mai căutate erau situate la poalele povrnișurilor; d) în perioada cea mai veche, o populație densă era așezată înăuntrul unei zone care pornea de la localitatea Slany spre sud-est, în direcția Pragăi; e) în unele cazuri, se poate identifica și locul de baștină al noilor veniți; f) popularea diferitelor ținuturi ca și pătrunderea în zonele păduroase s-a făcut de populația băștinașă, deși foarte de timpuriu apar și nemți sau oameni purtând nume germane (chiar în dinastia Přemyslizilor apar, încă din sec. al XI-lea, nume ca: *Oto, Kunrat, Lipolt* ș.a.).

În sec. al XV-lea, acțiunea de populare nu mai întâlnește aceleași condiții favorabile ca mai înainte și stagnează.

Războaiele husite, ca și luptele civile din vremea lui Gheorghe de Poděbrad, la care se mai adaugă criza economică, împuținarea populației, încetarea acțiunii de populare întreprinsă de mănăstiri ș.a. au avut o influență negativă asupra acestui important fenomen social. Secolul al XVI-lea înregistrează din nou un reviriment în acțiunea de desfășurare a populării, care va fi din nou întreruptă de evenimentele războiului de 30 ani, urmând a fi reluată din nou și cu mai multă intensitate în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea.

Studiul de față caută să dea răspuns și la cealaltă întrebare formulată mai sus și anume: dacă deosebirile tribale au lăsat urme în toponimie. În urma unei analize a numelor topice autorul constată că se întâlnesc totuși urme neînsemnate, de pildă: nume în *-iz* pe teritoriul locuit de tribul cehilor și onomastice în *-im* de la zličani și în *-or* de la lučani. Autorul explică puținătatea acestor elemente prin aceea că toponimicele care ni s-au păstrat provin din denumirile așezărilor stabile, de durată, iar nu din cele vremelnice, din perioada mai veche, cind oamenii se mutau dintr-un loc în altul.

Tot atât de interesante sînt și constatările autorului asupra sistemului toponimic, mai ales pentru timpurile mai noi, de după 1654. Se arată, de pildă, procedeele folosite pentru denumirea satelor. De pildă: a. se împrumută numele unei așezări mai vechi însoțit de obicei de un atribut: *Nou, de Sus, Mare* etc., sau în formă diminutivă; b. se împrumută numele unei clădiri mai vechi, biserică, han, castel etc.; c. se împrumută numele unei configurații geografice: munte, vale, pădure, apă etc.; d. satul era denumit după numele unei persoane, de obicei un dregător sau un feudal; e. în sfîrșit, denumirea satului putea să aibă un sens etic sau social.

În legătură cu numele de persoane compuse, din care s-au format deseori nume topice, autorul subliniază un fenomen surprinzător. Pe cel mai vechi teritoriu, astfel de nume (printre altele nume de castele: *Boleslav, Vraclav, Vlastislav*) au supraviețuit puțin. În schimb, se întâlnesc frecvent în regiunile populate mai tîrziu. Fenomenul are o cauză socială. Multă vreme, folosirea unor astfel de nume compuse a constituit un privilegiu al claselor conducătoare, pentru a denumi castelele, nu și satele. Abia mult mai tîrziu, numele compuse au pătruns și în sinul micii nobilimi, și numai după aceea se întâlnesc și în denumirea satelor.

La rîndul lor, numele hipocristice au constituit un material foarte sensibil, în ceea ce privește expresivitatea lor. Ele s-au învechit repede și au fost înlocuite cu altele. Mai întîi, au ieșit din uz numele ale căror sufixe cuprindeau una din consoanele: *s, r, d, l*. Dintre toponimicele provenite din apelative sînt importante cele terminate în *-im* și *-om*, însă neclare din punct de vedere etimologic. Nu lipsită de interes este prezența numelor de botez străine care apar pe podișul ceho-morav. Unele dintre ele sînt caracteristice pentru anumite neamuri și formează izoglose transversale: Jiři, Pavel, Bedřich, Ondřej, în timp ce prezența numelui *Demetrius* marchează desigur granița de apus a numelor din sfera bisericii ortodoxe.